

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В АСПЕКТІ ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

В. І. КИЗЕНКО

За нинішніх соціально-культурних реалій профорієнтаційна діяльність педагогів і учнів профільної школи здійснюється на основі класичної та некласичної раціональності. Як наслідок, учнівська молодь позбавляється можливості бути соціально активним суб'єктом творення гуманістичних цінностей цивілізованого суспільства. Старшокласники відчувають гостру потребу у формуванні в них громадянських цінностей та цінностей особистого життя - соціальної гармонії, соціальної справедливості внутрішньої свободи тощо.

В освітньо-філософському дискурсі сучасна освіта проголошується як така, що переходить до нового стану - постнекласичного. Порушуємо методологічну проблему: задля повновартісного соціально-морального, соціально-культурного розвитку українського суспільства постала потреба у розбудові варіативного компонента змісту освіти в старшій школі на засадах постнекласичної раціональності. Впору говорити про пошук науковцями оптимальної постнекласичної моделі профільного навчання та створення гуманістичного образу профорієнтаційної діяльності педагогів й учнівської молоді.

Спостерігаємо перманентне напруження між постнекласичною, некласичною та класичною раціональністю. Доробок українських і зарубіжних учених дає аргументи на користь постнекласичної раціональності -постнекласичного підходу, постнекласичного мислення, постнекласичної науки й освіти, постнекласичної діяльності тощо. Дістають виправдання ідеї новітньої раціональності в наукових розвідках сучасних дослідників - С.І. Андроса, П.П. Гайдена, М.М. Кисельова, В.В. Кізіми, Л.В. Озадовської, В.М. Позднякова, Р. Трача, І. П. Фармана й ін.

Підносимо питання: профорієнтаційна діяльність старшокласників структурно обмежена задоволенням їхніх суто професійних інтересів, уподобань, нахилів. Із розширенням психолого-педагогічних можливостей розвитку особистих здібностей учнів формується передусім їхня «технічна» готовність до професійного самовизначення.

Завдання сучасних старшокласників — зробити правильний професійний вибір, який має підтримуватися вірою в суспільну цінність майбутньої праці (за Н. Аббаньяно) [1, с. 3]. З кожного погляду, критеріями вибору професії є базові «цивілізаційно-ринкові цінності» - гідна і змістовна праця, соціально-моральна винагорода, матеріальний добробут, гарантія соціально-економічної свободи [3, с. 299]. Водночас критерії вибору майбутньої трудової діяльності зумовлюються особистими цілями старшокласників: егоїстичними (користолюбними); служіння людям, суспільству; саморозвитку; самозбереження; підтримки чи підвищення соціального статусу [2, с. 24, 25]. За суперечливих тенденцій соціально-економічного розвитку країни та через несформованість у старшокласників соціально-моральних мотивів життєвого й професійного самовизначення, домінування суб'єктивних чинників («максимум успіху за мінімальних затрат праці») на вибір майбутньої професії значною мірою впливають цілераціональні та водночас ситуативні цінності ринку найманої робочої сили.

Учнівська молодь, котра сприймає світ людей та бачить своє майбутнє з позицій класичної чи некласичної раціональності, схильна вважати, що цінність трудової діяльності залежить від її особистої вигоди, а вже потім від користі для суспільства. То ж який тип людського існування свідомо (несвідомо) формується засобами нинішньої профорієнтації - «теоретичний» (головна цінність - пізнання), «економічний» (головна цінність - корисність), «соціальний» (принцип життя - любов до інших), «естетичний» (намагання творчо самореалізуватися), «владний» (прагнення домінувати над іншими)?! (за Е. Шпрангером) [3, с. 441].

Маємо наукову позицію: проблематика професійного самовизначення еволюціонує від класичної і некласичної раціональності — «припасовування», «приладнування» людини до професії чи людини і професії одну до одної та трактування власне вибору професії лише як засобу досягнення життєвого і професійного успіху (основні поняття: «побудова кар'єри», «кар'єрне зростання», «образ професійного майбутнього», «професійний саморозвиток», «професійні цінності», «професійна самовимогливість», «ціннісне ставлення до професії», «професійні якості» тощо) до постнекласичної раціональності -розвитку «цінісно-морального, смислового осердя» учнівської молоді, котра професійно самовизначається, узагальнювання її уявлень про мету професійного вибору. В цьому разі увага скеровується не лише на професійний успіх, а й на моральну ціну за нього (основні поняття: «совість», «почуття власної гідності», «сєнс життя і майбутньої професійної діяльності», «ідеал особистісного і професійного самовизначення» тощо) [2, с. 14-15]. Отож, притичиною нинішньої профорієнтаційної роботи є переважне використання педагогами активної соціально-економічної (радше - «прагматичної») лєкєсєки, що засвідчує їхню схильність до класичного і некласичного мислення. Трансформування класичного та некласичного мислення учнівської молоді в напрямі постнекласичного буде запорукою подальшого соціально-морального, соціально-культурного поступу українського суспільства.

Література:

1. Краткий словарь по философии Более 1000 статей / [авт.-сост. Н Н Роголевич]. - Минск : Харвест. 2008. - 832 с.
2. Пряжникова Е Ю Профорентация : учеб пособ. для студ. высш. учеб заведений / Е. Ю. Пряжникова. Н. С. Пряжников. - 4-е изд., стер. - М. : Изд. центр «Академия», 2008. -496 с.
3. Соціологічна енциклопедія / [уклад В Г Городяненко]. - К. : Академвидав, 2008 -456 с - (Серія «Енциклопедія ерудита»).